

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBŁĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ

В умовах воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення України актуальність кодифікаційної діяльності значно зростає. Виникає потреба не лише в адаптації законодавства до нових реалій, але й створення узгодженої нормативно-правової бази. Кодифікація є одним із інструментів формування стабільного правового середовища, що є вкрай необхідним для залучення інвестицій, міжнародної допомоги, відбудови інституцій та зміцнення верховенства права.

Дослідженням кодифікаційних актів та питань кодифікації загалом займалися зарубіжні та вітчизняні вчені такі як: Ю. М. Бисага, В. В. Дудченко, Р. Кабрійак, М. С. Кельман, В. М. Косович, О. Г. Мурашин, О. Я. Рогач та ін.

Підкреслюючи вагоме значення наявних наукових напрацювань, варто зазначити, що окремі аспекти кодифікаційного процесу потребують переосмислення та нових підходів із врахуванням сучасних викликів правової системи та динаміку правотворчої діяльності.

М. С. Кельман та О. Г. Мурашин зазначають, що до основних видів кодифікаційних актів належать: кодекси, статuti, регламенти і положення, зводи законодавства [1, с. 371].

О. Я. Рогач та Ю. М. Бисага справедливо відзначають, що класифікувати кодифікаційні акти за якимось одним критерієм не можна. Досліджуючи кодифікаційні акти в системі законодавства України автори аналізують критерії їх класифікації, зокрема:

1. За юридичною силою (компетенцією органу, який їх видав).
2. За характером приписів, що містяться в кодифікаційних актах:
 - 1) акти, які охоплюють усе законодавче регулювання визначеної сфери суспільних відносин, які складають галузь права чи правовий інститут;
 - 2) акти, які повністю регулюють визначену групу суспільних відносин, охоплюють всі норми даної галузі чи правового інституту.
3. За обсягом відносин, що регулюються, виділяють наступні групи актів:
 - 1) акти, які вміщують всі правові норми, що належать до даної галузі права;
 - 2) акти, що містять норми, які здійснюють правове регулювання найбільш важливих відносин відповідної галузі права;
 - 3) акти, що регулюють суспільні відносини, які складають правовий інститут чи підгалузь права.
4. За співвідношенням кодифікаційних актів та існуючих галузей права кодифікаційні акти поділяють на:
 - 1) галузеві кодифікаційні акти, які регулюють суспільні відносини в межах однієї галузі права.

- 2) комплексні акти, які комплексно регулюють крупні сфери однорідних (однохарактерних) суспільних відносин і об'єднують норми різних галузей права.
5. За колом регламентуючих кодифікаційними актами питань та специфікою норм права, що містяться в них:
 - 1) основоположні кодифікаційні акти;
 - 2) просто кодифікаційні акти, що регулюють ту чи іншу підгалузь законодавства чи кілька інститутів;
 - 3) інші нормативні акти кодифікаційного типу, що регулюють суспільні відносини в рамках того чи іншого інституту.
6. За формою конструювання:
 - 1) класифікація кодифікаційних актів за зовнішньою формою конструювання:
 - а) кодифікаційні акти, які приймаються на законодавчому рівні
 - б) кодифікаційні акти, що приймаються на підзаконному рівні.
 - 2) класифікація кодифікаційних актів за найменуванням: «Основні начала», «Основи законодавства», «Кодекс», «Положення», «Статут», «Правила», «Інструкція» [2, с. 44-70].

В. М. Косович акцентує увагу: «Основною формою кодифікованих актів сьогодні вважається кодекс. Питання стосовно інших кодифікованих актів України потребує, на наш погляд, ще серйозних наукових досліджень і прив'язки до юридичної практики» [3, с. 42].

Наразі, вбачається очевидним, що «історично і теоретично нема підстав розглядати кодекс лише як форму законодавства. Кодифікації потребують інші джерела права. Втілення у життя принципу повноти кодифікації вимагає включення у кодекси правових норм, вироблених судовою практикою, правових актів незалежних адміністративних органів, наднаціональних норм і загальних принципів права, які мають надзаконну силу» [4, с. 78].

В. В. Дудченко обґрунтовує необхідність «переосмислення традиційних концепцій кодифікації з їх детальною регламентацією на користь складання кодексів загальних принципів. У підсумку це засвідчує про перегляд смислового значення концепту кодифікації» [4, с. 80].

Враховуючи зазначене, можна виділити певні критерії до класифікації кодифікованих актів:

1. За змістом і глибиною регулювання:

А) Кодекси загальних принципів права – відображають фундаментальні ідеї правопорядку та базові цінності права (Хартія основних прав Європейського Союзу (2000));

Б) Інструментальні акти – містять узагальнені правові рамки для застосування принципів у конкретних сферах (Конвенція ООН про договори купівлі-продажу товарів CISG, (1980)).

2. За характером джерел:

А) Мультиджерельні кодекси – такі, що об'єднують норми законодавства, прецеденти, адміністративну практику та міжнародні стандарти, (прикладом, Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування);

Б) Конвенційні кодекси – такі, що створені на основі міжнародних конвенцій, договорів (прикладом, Принципи міжнародних комерційних контрактів УНІДРУА).

3. За характером правового регулювання:

А) Кодифікаційні акти публічного права, які регулюють ієрархічні (вертикальні) правовідносини та засновані на імперативному методі регулювання, як от: Кримінальний кодекс України, Податковий кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Б) Кодифікаційні акти приватного права, які регулюють рівноправні (горизонтальні) правовідносини та базуються на принципах диспозитивності, свободи договору, непорушності власності тощо, як от: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Сімейний кодекс України.

Нажаль, сьогодні ще простежується позитивістський підхід до кодифікації та домінування класифікації, яка засновується на традиційних підходах. Відповідно, відкривається простір для подальших наукових досліджень, спрямованих на формування сучасної концепції видів кодифікаційних актів з урахуванням трансформаційних процесів у правовій системі, обумовлених кризовими викликами та завданнями стратегічного розвитку держави.

Підсумовуючи, варто зазначити, що трансформація концепції кодифікації в цілому є не просто технічним оновленням форм, це перш за все, глибока зміна правового мислення, яка засвідчує перехід до більш гуманістичного принципового і відкритого права, до його природних начал.

Список використаних джерел:

1. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: підручник. Київ: Кондор, 2005. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/ZAG_TEOR_2005.pdf (дата звернення 15.04.2025).
2. Рогач О. Я., Бисага Ю. М. Кодифікаційні акти в системі законодавства України. Ужгород: Ліра, 2005. 124 с.
3. Косович В. М. Кодифікаційна техніка як засіб удосконалення нормативно-правових актів України. *Науково-інформаційний вісник*. 2013. № 8. С. 40–50. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/8-7-13.pdf> (дата звернення 14.04.2025)
4. Дудченко В. В. Загальні принципи кодифікації. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. Одеса, 2009. С. 72–80.

Ключові слова: кодифікаційний акт, кодифікація, рекодифікація, природне право, джерела права, правова система.

Keywords: codification act, codification, re-codification, natural law, sources of law, legal system.